

*Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Шосткинський інститут*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ
ТА УПРАВЛІННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

Індивідуальна тема: «Оцінка ефективності системи управління витратами на підприємстві»

Спеціальність 6.051 «Економіка»

Завідувач кафедри: _____ / Тур О. М. /

Керівник роботи: _____ / Тур О. М. /

Виконавець: _____ / Курило Ю. А. /

П.І.Б.

Шостка 2021

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ: СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ	6
1.1. Економічний зміст витрат виробництва.....	6
1.2. Класифікація витрат виробництва та їх склад	9
1.3. Системи управління витрат підприємства в сучасних умовах господарювання.....	13
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	18
2.1 Особливості обліку витрат на українських підприємствах	18
2.2 Вплив комп'ютеризації на організацію системи управління витратами на підприємстві.....	21
2.3 Методи та принципи оцінки ефективності системи управління витратами на підприємстві.....	23
РОЗДІЛ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «ШОСТКИНСЬКИЙ ХЛІБОКОМБІНАТ»	26
3.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства	26
3.2. Оцінка ефективності існуючої системи управління витратами на підприємстві.....	29
3.3. Економічні пропозиції щодо підвищення ефективності системи управління	39
ВИСНОВОК.....	44
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	46

РЕФЕРАТ

Класифікаційна робота містить 42 сторінки основного тексту, 3 розділи, 8 рисунків, 11 таблиць, список використаної літератури 29 найменувань, 2 додатки.

Метою роботи є дослідити основні аспекти функціонування системи управління витратами на підприємстві ПрАТ «Шосткинський Хлібокомбінат» та в загальному розумінні.

Об'єктом дослідження стало підприємство ПрАТ «Шосткинський Хлібокомбінат».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, науково-методичних положень та практичних рекомендацій щодо оптимізації системи управління витратами підприємства.

У першому розділі «Системи управління витратами на підприємстві: сутність та зміст» було визначено природу та сутність витрат підприємства та надана загально-теоретична характеристику системи управління витратами.

У другому розділі «Методичні підходи до оцінки ефективності систем управління витратами підприємства» розглядаються вплив комп'ютеризації на організацію системи управління витратами та підходи до визначення ефективності систем управління витрат.

У третьому розділі «Ефективність системи управління витратами на прикладі ПрАТ «Шосткинський Хлібокомбінат» проведено аналіз системи управління витратами ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат». Здійснено аналіз та поведінку витрат підприємства і на цій основі визначено рівень ефективності роботи підприємства.

Ключові слова: витрати, ефективне управління витратами, виробництво, системи управління витратами.

ВСТУП

Актуальність дослідження. В сучасних умовах ринкової економіки, коли у підприємств розгорнулася жорстка конкурентна боротьба за виживання та забезпечення платоспроможності, з'явилася необхідність в прийнятті швидких та раціональних рішень щодо управління діяльністю підприємства, в основу якої покладена техніко-економічна інформація стосовно випуску продукції, рівня цін реалізації, витрат на виробництво та збут товарів. Таким чином для структур підприємства найскладнішою та водночас дуже важливою проблемою є потреба в виборі та застосуванні найефективнішого варіанту управління витратами в системі стратегічного розвитку підприємства.

Управління витратами – це динамічний, складний процес, який передбачає створення раціональної, практичної та безперервної системи управління витратами для досягнення високого економічного результату діяльності підприємства. Ефективне управління витратами повинно пустити в дію виконання всіх функцій управління. Елементи здійснення функцій управлінським процесом, відбувається через: планування, прогнозування, калькулювання, організацію, нормування, регулювання, контроль, облік та аналіз витрат. Складовими елементами витрат підприємства є сировина, матеріали, паливо, енергія, природні ресурси, основні засоби та інші витрати пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції.

Умовою для успішної діяльності підприємства є вибір ефективного методу управління витратами, що надає можливість мінімізувати рівень витрат без негативних наслідків. Як результат у підприємства зростає конкурентоспроможність продукції та з'являється можливість досягнути довгострокового економічного зростання.

Щоб система управління витратами була ефективна її потрібно запроваджувати комплексно та на всіх сферах діяльності й в центрах виникнення витрат, забезпечуючи при цьому вирішення завдань в взаємодії

одне з одним. Оскільки вони впливають на кінцевий результат діяльності підприємства та взаємопов'язані між собою, знижувати постійно витрати без шкоди якості продукції та зниженню ефективності виробничого процесу неможливо. Тому необхідно розраховувати рівень витрат на стадії планування, а для контролю та аналізу розробляти нормативні показники, організовувати їх облік за центрами відповідальності та формувати робочий план рахунків.

Кожний керівник повинен використовувати такий метод формування витрат, який дозволить отримати повну інформацію про витрати на виготовлення та реалізацію продукції.

Об'єктом дослідження є приватне акціонерне товариство «Шосткинський Хлібокомбінат»

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, науково-методичних положень та практичних рекомендацій щодо оптимізації системи управління витратами підприємства.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є вивчення теоретичних та практичних аспектів формування витрат підприємства та розроблення рекомендацій щодо удосконалення процесу управління витратами.

Для досягнення зазначеної мети були поставлені наступні завдання:

- Дослідити сутність, види та класифікацію витрат підприємства;
- Систематизувати методи управління витратами;
- Визначити вплив комп'ютеризації на управління витрат;
- Проаналізувати склад, рівень та динаміку витрат ПрАТ «Шосткинський Хлібокомбінат»;
- Запропонувати рішення оптимізації витрат.

У процесі виконання дипломної роботи застосовувалися такі методи : теоретичного узагальнення та порівняння, статистичний аналіз, економічний аналіз, індукція, дедукція.

РОЗДІЛ 1. СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ: СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ

1.1. Економічний зміст витрат виробництва

Основною проблемою сучасного економічного розвитку є низька конкурентоспроможність українських продуктів через їх високі витрати для виробництва. Така ситуація пояснюється тим фактом, що керівники та фахівці більшості підприємств не приділяють належної уваги витратам. Однак середовище із жорсткою конкуренцією вимагає не тільки планувати свій бухгалтерський облік, а й проводити аналіз та контролювати витрати, постійно шукаючи шляхи їх мінімізації.

Максимізація доходу є основним завданням діяльності будь-якого підприємства, а для цього необхідно приділяти значну увагу витратам, оскільки це є головним обмежувачем прибутку і зокрема обсягу постачання продукції.

Витрати становлять собою вартість ресурсів використаних для виробництва продукції під час діяльності підприємства. Сукупність витрат, які входять до складу собівартості, встановлюються централізовано. Головними завданнями обліку витрат, як частини собівартості є: планування майбутнього розвитку підприємства, встановлення ціни на продукцію, звуження або розширення асортименту, визначення рівня прибутковості та рентабельності. Тому можемо сказати, що витрати понесені підприємством характеризують його діяльність. Як наслідок поганого управління витратами відбувається скорочення економічної вигоди у вигляді вибуття або скорочення активів, збільшення зобов'язань, виникнення кредитної заборгованості та зменшення власного капіталу.

Поняття «витрати» має свою багатовікову історію розвитку. За весь період з'явилася величезна кількість визначень цієї економічної категорії, з точки зору різних критеріїв класифікації. Питання сутності «витрат» як

економічної категорії розглядалися провідними вітчизняними та зарубіжними вченими. Незважаючи на це однозначного визначення цієї категорії не має. Адже, кожний автор розглядає склад витрат по-різному і включає до нього необхідні елементи з його точки зору. Розглянемо деякі визначення економічної сутності витрат.

Відзначено, що витрати - це «всі витрати підприємця які пов'язані з виробництвом. Вони включають в себе компенсацію підприємця за його роботу, оренду землі чи офісу» [18].

Сучасна економічна енциклопедія визначає витрати, як використання матеріальних, трудових, фінансових, природніх, інформаційних та інших видів ресурсів в грошовому вираженні для забезпечення процесу розширення компанії. На додаток до вищезазначеного, можемо сказати, що собівартість є грошовою величиною поточних витрат на виробництво і продаж.

Велика економічна енциклопедія визначає: «витрати виробництва виражаються у грошовій або безготівковій формі, які пов'язані з виробництвом товарів, їх реалізацією та наданням послуг з метою подальшого продажу». Виходячи з того, що такі типи витрат як фінансові, експлуатаційні, витрати від участі в капіталі і т. д. не згадуються, а тому поняття визначається не повною мірою.

За словами І. А. Бланк, витрати (операційні витрати) - виражаються у вигляді вартості матеріальних, трудових витрат, нематеріальних і фінансових ресурсів для здійснення операційної діяльності підприємства [2].

Ю. П. Пастернак, в свою чергу, вважає, витрати є витрачанням грошових коштів, щоб купити ресурси для забезпечення процесу виробництва [8].

А. А. Турило і Ю.Б. Кравчук стверджує, що витрати це «значення абсолютної кількості ресурсів, які необхідні для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства та для досягнення бажаної мети підприємства»[3].

Л. В. Нападовська вважає, що витрати пов'язані безпосередньо із

формуванням вартості у процесі виробництва (роботи, послуги) на підприємстві різних типів власності.

Осипов Ю.М. досліджує витрати з точки зору торгівлі та управління капіталом як економічного функціонування середовища підприємства [6]. Підприємство організовує економічний процес, за допомогою управління виробництва господарських товарів (економічна функція), і здійснює прямий виробничий процес (продуктивна функція). Підприємство виступає як єдність двох організаційних систем: управлінської та продуктивної. Згідно «теорії економіки» Осипова, - «виробничий процес - це товари, оскільки вони беруть участь в процесі виробництва через обмін на гроші» [6].

Господарська діяльність підприємства заснована на грошових потоках. Гроші формують запуск і зупинку точки кожного економічного циклу. Підприємство починається з економічного циклу з передоплати за майбутні витрати – покупець дає гроші, які ростуть, щоб зробити нові гроші та повернутися зі збільшенням доходу.

Всі фактори, які беруть участь у виробничому процесі, мають велике значення для аналізу витрат на підприємстві.

Вся господарська діяльність підприємства підпорядкована витратам під час його розширення. Економічний цикл починається з витрат, і закінчується також витратами, тому під час впровадження господарської діяльності підприємство завжди несе витрати. Навіть коли підприємство закінчує свою діяльність йому можуть знадобитися послуги аудиторів, юридична консультація, або ж це можуть бути судові виплати.

Підприємство в процесі господарської діяльності повинно переконатися у своїй рентабельності. Проте, досягти бажаних результатів неможливо без будь-яких витрат. Витрати на управління організацією повинні бути засновані на ефективності, точності та принципі відповідності.

Організації часто дивляться на витрати з точки зору конкретної функції, для швидкого скорочення витрат. Зокрема, експлуатаційні витрати, є пріоритетними для багатьох організацій сьогодні, незважаючи на структурні

проблеми, які можуть викликати скорочення штату компанії в середньостроковій і довгостроковій перспективі.

У гіршому випадку, в короткостроковій перспективі, ці операції по зниженню вартості та витрат, можуть ускладнювати обслуговування, зменшити постачання та якість.

Ефективна програма оптимізації витрат на основі методу, аналізу витрат, може допомогти керівництву краще зрозуміти їх вартість, структуру з метою виявлення, кількісного визначення та пріоритетності під час проведення заходів із економії. Витрати можуть бути скорочені шляхом стратегічних змін, цільового зниження вартості сировини.

Швидкі зусилля по скороченню витрат можуть давати стійкі результати, якщо вони виконані відповідно. Однак, коли зниження витрат здійснюється поступово, організації можуть отримати значно більший вигащ у створенні вартості.

1.2.Класифікація витрат виробництва та їх склад

Встановлення класифікація витрат для кожного підприємства є важливим етапом для організації обліку, контролю, аналізу, планування та управління процесами виробництва продукції.

Необхідно знати, що одні й ті самі витрати можуть бути важливими для управлінських рішень одного підприємства і не братися до уваги іншим. При цьому більшість витрат мають неоднозначний характер і можуть включатися до різних напрямів. Тому класифікація витрат повинна підпорядковуватися меті та завданням фінансового обліку й податковим розрахункам, і ні в якому разі не займати формальну роль для прийняття управлінських рішень.

Отже, потрібно дотримуватися принципу: різні класифікації витрати для різних функцій управління.

Класифікацію витрат розділяють за трьома напрямками обліку (див. таблицю 1.1).

Напрями класифікації витрат

Оцінка запасів та визначення фінансових результатів	вичерпані і невичерпані
	витрати на продукцію та витрати періоду
	прямі та непрямі
	основні та накладні
Прийняття управлінських рішень	релевантні й нерелевантні
	постійні та змінні
	маржинальні й середні
	дійсні та можливі
Контроль за виконанням та регулювання	контрольовані й неконтрольовані

Розглянемо декілька груп.

Вичерпані або спожиті витрати та невичерпані або неспожиті витрати.

1. Вичерпані або спожиті витрати – це витрати за звітний період, які призводять до збільшення зобов'язань та скорочення активів у поточній діяльності підприємства для отримання доходу за звітний період. До них входять витрати на сировину та матеріали, оплата праці робітників, що безпосередньо займаються виробництвом продукції для реалізації у звітному періоді. Ці витрати входять до складу собівартості реалізованої продукції й відображаються у звіті про фінансові результати.

2. Невичерпані або неспожиті витрати – це витрати, які призводять до збільшення зобов'язань та скорочення активів у поточній діяльності для отримання доходу в майбутні періоди. До складу цих витрат відносять не спожиті матеріали й відображають їх як запаси у складі активів.

Витрати на продукцію та витрати періоду.

1. Витрати на продукцію – це виробничі витрати, вони прямо пов'язані з виготовленням продукції чи наданням послуг.

2. Витрати періоду – це витрати, які були понесені в певному періоді і не входять до складу собівартості виготовленої продукції.

Прямі та непрямі витрати.

1. Прямі витрати – це витрати, які безпосередньо пов'язані з виготовленням продукції.

2. Непрямі витрати – це витрати, які не можливо безпосередньо віднести до певного об'єкта прямим методом.

Основні та накладні витрати.

1. Основні витрати – це витрати без яких не можливе виробництво продукції. До складу цих витрат відносять:

- a. Прямі витрати на оплату праці;
- b. Прямі матеріальні витрати;
- c. Інші прямі витрати.

2. Накладні витрати – це витрати, які важко віднести до конкретного виду продукції, пов'язані з організацією, керуванням та обслуговуванням виробництва. Вони поділяються на:

- a. Загально виробничі – витрати на управління та організацію виробництва, утримання та експлуатацію устаткування;
- b. Адміністративні – витрати на обслуговування виробництва;
- c. Витрати на збут – витрати на управління та обслуговування збутової діяльності;
- d. Інші операційні витрати.

Маржинальні та середні.

1. Маржинальні або граничні витрати – це витрати на додаткову одиницю виготовлення продукції вище досягнутого рівня, розраховується за допомогою відношення приросту сукупних витрат до приросту обсягу виробництва.

2. Середні витрати – це середня величина витрат на одиницю випуску продукції, визначаються як частка від ділення сукупних операційних витрат та обсягу виготовленої продукції.

В бухгалтерському обліку головним чином витрати розподіляють на: виробничі, операційні, та інші (див. рисунок 1.1)

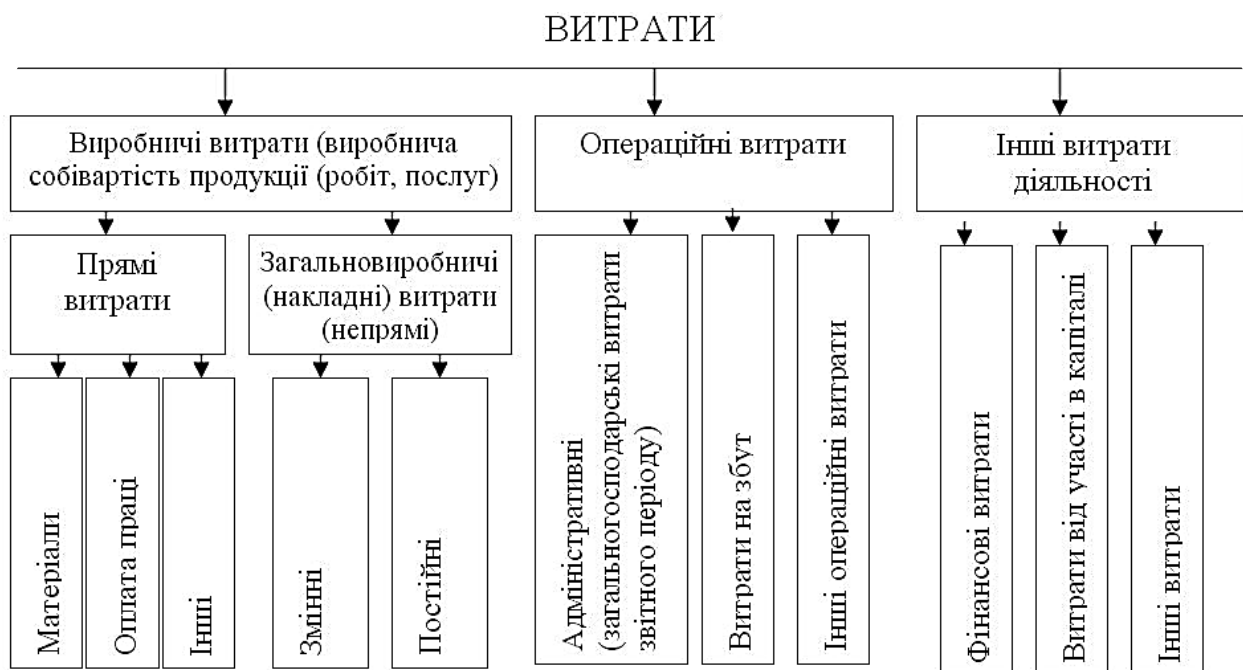

Рисунок 1.1 – Склад і класифікація витрат згідно П(С)БО 16

Розрізняють такі основні класифікації витрат:

- За елементами витрат;
- За калькуляційними статтями;
- За звітними періодами;
- За обліково-аналітичним критерієм;
- За обсягом виробництва продукції;
- За фінансово-економічним критерієм;
- За функціями призначення.

Так під час складання кошторису витрат на підрозділах та підприємстві загалом використовується класифікація витрат за елементами. Ця класифікація допомагає визначити величину витрат відповідно їх економічного змісту і характеризує їх структуру, а також надає можливість встановити необхідність в основних та оборотних засобах. Але вона не дає можливість визначити собівартість одиниці продукції.

Класифікація за організаційно-управлінським критерієм охоплює

напрями, що гарантують аналітичність інформації й надають можливість оцінити ефективність витрат конкретного виду товару та окремо за кожним центром відповідальності.

Класифікація за калькуляційними статтями охоплює всі витрати підприємства, які входять до складу собівартості виготовленої продукції

Класифікація за статтями використовується для складання планових та звітних калькуляцій собівартості для конкретних видів товару. Така класифікація надає можливість контролювати цільове витрачання коштів та знаходити резерви для скорочення собівартості продукції.

1.3. Системи управління витрат підприємства в сучасних умовах господарювання

Керівництво кожного підприємства хоче досягти високого або постійно висхідного рівня прибутку у своїй діяльності підприємства. Головним чином рівень прибутку залежить від таких складових: витрати на виробництво, планування ціноутворення одиниці продукції та обсяг реалізації продукції. А для цього керівництву необхідно постійно проводити аналіз цих складових, визначити їх залежність від витрат, ціни, прибутку та обсягу випуску продукції, шукати раціональне поєднання змінних та постійних витрат з метою максимізації прибутку.

Беручи до уваги особливості витрат підприємства при формуванні системи управління витратами, зазначають такі вимоги: уникнення непотрібних витрат, комплексний характер управлінських рішень, системний підхід до управління витратами, ефективне інформаційне забезпечення, зосередження на розвиток підприємства та його стратегічні цілі, збалансування якості продукції та витрат на них, єдність методів на всіх рівнях управління витратами, урахування стадії життєвого циклу товарів при управлінні витратами.

Формування ефективної системи управління є важливим процесом для

підприємства, адже вона допомагає знайти шляхи найефективнішого використання обмежених ресурсів застосовуючи при цьому калькулювання, планування, облік та контроль витрат внутрішньовиробничої діяльності. Система управління повинна складатися з трьох етапів (див. рисунок 1.2).

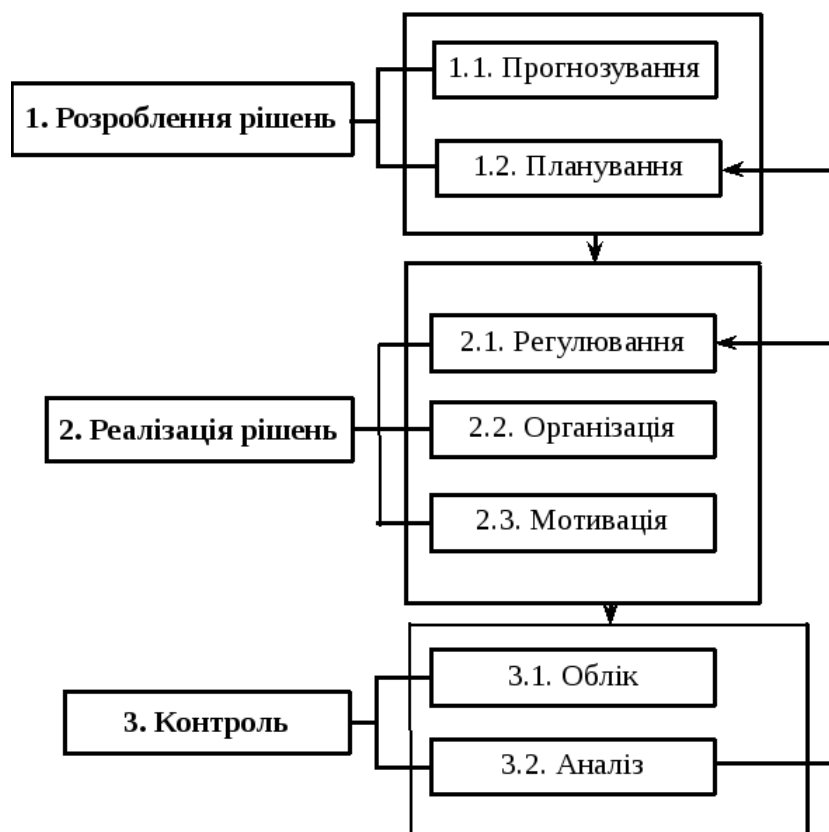

Рисунок 1.2 – Етапи впровадження ефективної системи управління

При управлінні витратами підприємства можуть застосовуватися різні методи, що стосуються як стратегічного, так і оперативного управління. Їх вибір обумовлений, насамперед, цілями управління та наявністю умов для використання. Зауважимо, що стратегічна мета та завдання діяльності підприємстві можуть з часом змінюватися під дією навколишнього середовища або етапу розвитку самого підприємства.

Застосовують системи управління витратами для вирішення наступних завдань:

- Проводити контроль господарської діяльності;
- Слідкувати за змінами рівня, структури та обсягу витрат на

одиницю продукції та на обсяг продукції;

- Збирати та аналізувати інформацію про витрати;
- Прогнозувати витрати у розрізі елементів, видів продукції, підрозділів;
- Пошук резервів для економії ресурсів і скорочення витрат.

Система управління витратами - це сукупність взаємозалежних елементів та методів, що діють в функціональних обов'язках і утворюють собою цілісність, яка дозволяє виконувати поставлені цілі, реалізовувати стратегічні й тактичні плани.

Найбільш популярні методи управління витратами: директ-костинг (direct-costing), стандарт-костинг (standard-cost), таргет-костинг (target-costing), кайзен-костинг (kaizen-costing), CVP-аналіз (аналіз беззбитковості), кост-кілінг, облік витрат на роботу (ABC), бенчмаркінг витрат, LCC-аналіз, метод зниження витрат, метод EVA тощо.

Директ-костинг – це маржинальний метод управління витратами. Застосовують для прийняття раціональних управлінських рішень з ціноутворення та беззбитковості виробництва, допомагає знайти взаємозалежність між обсягом виробництва, прибутком та витратами. Орієнтується на розподілі валових витрат на постійні та змінні. Змінні входять до складу собівартості товару, а постійні списуються на фінансові результати [15, 29].

Стандарт-костинг – це нормативний метод управління затратами. Здійснює управління витрат порівнянням фактичних й нормативних витрат, формує повну собівартість. За цим методом розробляються норми, до яких прагне підприємство. Завдяки встановленню стандарту у підприємства є можливість визначити наперед суму очікуваних витрат, обчислити собівартість одиниці продукції.

Таргет-костинг. Формує оптимальну собівартість товару на основі встановлення ціни реалізації та бажаної величини прибутку. Застосовують для розрахунку цільової собівартості за допомогою раніше розробленої ціни

реалізації на основі маркетингових досліджень на стадії розробки і планування. Традиційна формула ціноутворення - ціна дорівнює сумі собівартості та прибутку змінюється на ціна мінус прибуток дорівнює собівартість. Метод забезпечує визначення цільових витрат для нових товарів та проводить контроль за ними ще на стадії розроблення продукції.

Кайзен-костинг. Діяльність системи передбачає використання системи "just-in-time system" (точно в строк). Виділяють такі принципи методу: постійні, безперервні зміни та пошук зменшення витрат; концентрація на клієнта, відкрите визнання проблем; створення робочих команд. Застосовують для досягнення цільової собівартості на стадії виробництва.

CVP-аналіз або аналіз безбитковості. Метод базується на легко обчислюваних показниках, допомагає оперативно і якісно оцінити вплив структури витрат, вплив обсягу продажу на прибуток й проаналізувати його залежність від рівня ціни продукції та структури виробництва. У підприємства з'являється можливість визначити необхідний обсяг реалізації в залежності від запланованого прибутку. Головна мета методу - це визначити обсягу продажу, який забезпечує безбитковість виробництва.

Кост-кіллінг - дозволяє швидко скоротити витрати підприємства без шкоди для перспективи розвитку. Використовуються різноманітні короткострокові й вузько направлені дії для зниження рівня витрат. Складові застосування методу: класифікація витрат згідно з технологічним процесом; застосування моніторингу відхилень витрат та пошук їх резервів; створення ефективної транспортної логістики та закупівлі сировини; прозорість інформації, скорочення витрат на соціальну сферу та оплату праці; пошук нових постачальників та сировини-замінника [29].

ABC метод. Метод допомагає оптимізувати співвідношення між сукупними витратами та корисним ефектом об'єкта протягом життєвого циклу, для підвищення ефективності технологічного процесу. Здійснюється групування за трьома категоріями (А, В, С). Категорія А охоплює статті витрат з високим рівнем впливу на ефективність виробництва, категорія В - з

середнім рівнем впливу, категорія С - з незначним впливом. Мета використання цього методу, полягає в тому, що завдяки ефективному управлінню витрат, що відповідають категорії А - досягається максимальна рентабельність та приріст ринкової вартості [1, 15].

LCC-аналіз (Life Cycle Costing) - забезпечує точний прогноз витрат, створює стратегічне бачення структури витрат та порівнює її зі структурою доходів. Застосовують на стадіях життєвого циклу продукції. Це дозволяє оперативно виявити дубльовані функції та витрати й проводити їх контроль на різних стадіях виробництва. Застосовується в стратегічному управлінні

Бенчмаркінг витрат або метод еталонних порівнянь - допомагає досить швидко і з незначними витратами удосконалити бізнес-процеси та діяльність підприємства. Створюється аналітична база з конфіденційної інформації (напівконфіденційної) про діяльність різних аналогічних суб'єктів ринку для подальшого використання як еталонний об'єкт дослідження [29].

Удосконалена системи управління витратами надає керівництву інформацію, перевагами якої є: контроль за витратами в порівнянні з нормами, аналіз формування собівартості продукції, аналіз прибутку за певний період, проведення оцінки витрат за структурними підрозділами, впровадження управлінських рішень з урахуванням їх економічних наслідків, формування ефективної економічної стратегії, прийняття рішень про доцільність виробництва або скасування окремих виробів.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Особливості обліку витрат на українських підприємствах

На сьогодні управління витратами перебуває між двома системами: бухгалтерським обліком та менеджментом.

Бухгалтерський облік – це інформаційна система, яка застосовує механізми зворотного зв'язку та попередження. Його поділяють на дві частини: фінансову та управлінську.

Фінансовий облік містить процес накопичення, реєстрації, узагальнення й передавання інформації про діяльність підприємства особам за межі компанії. В цей час виробничий облік представляє систему збирання, оброблення та підготовку інформації для внутрішнього користування з метою прийняття управлінських рішень.

Виробничий облік в сучасному світі почали називати управлінським. І це можна пояснити тим, що за останні десять років вплив облікової інформації на прийняття управлінських рішень став дуже значним.

Управлінський облік – це підсистема бухгалтерського обліку, яка забезпечує управлінський апарат підприємства інформацією, яку надалі використовують для планування, контролю діяльності та в управлінських цілях. Цей процес включає такі функції: виявлення, збирання, вимірювання, підготовка, аналіз, приймання та передавання інформації. Таке визначення наводиться в книзі «Управленческий учёт/ под редакцией А. Д. Шеремета. – М.,1999.».

Інформація надана управлінським обліком застосовується для стратегічного та поточного управління й забезпечує: об'єктивну оцінку ефективності діяльності підрозділів та підприємства, оптимізацію використаних ресурсів, контроль за поточною діяльністю, формулювання

стратегії та планування майбутніх операційних витрат [12].

Виділяють наступні вимоги до системи управлінського обліку та звітності:

1. Точність;
2. Стислість;
3. Оперативність;
4. Доцільність;
5. Економічна доцільність (витрати коштів на отримання інформації

не повинно перевищувати вигоди від їх використання);

6. Адресність (інформація повинна бути конфіденційна і доведена до відповідального управлінця).

Етапи побудови управлінського обліку:

1. Методологічний етап

На цьому етапі обирається модель управлінського обліку виходячи із завдань, які необхідно вирішити, визначаються об'єкти витрат.

2. Методичний етап

Підбираються елементи методу обліку, склад калькуляційних статей, склад реєстрів аналітичного та синтетичного обліку.

3. Технічний етап

Визначається коло задіяних осіб і розподіляються обов'язки між працівниками.

Розглянемо відмінності бухгалтерського та управлінського обліків (див. таблиця 2.1).

Порівняння фінансового та управлінського обліків

Ознака	Фінансовий облік	Управлінський облік
Регламентация	Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність"	Залежить від власника та управлінців підприємства
Мета	Зібрати та подати облікову інформацію у формі звітності для зовнішнього використання	Зібрати інформацію для внутрішнього використання, для подальшого прийняття ефективних управлінських рішень
Користувачі	Внутрішні та зовнішні особи (інвестори, кредитори, банки, статистичні служби)	Управлінський персонал підприємства
Відкритість інформації	Публічна інформація	Конфіденційна інформація
Об'єкт обліку та звітності	Підприємство в цілому	Центри відповідальності виробництва та збуту
Точність інформації	Точна	Може мати приблизні оцінки
Періодичність звітності	Квартальна та річна. Терміни визначаються нормативними документами	Щоденна, щотижнева, щомісячна, річна. Терміни встановлюються керівництвом
Ступінь відповідальності	Згідно з законодавством України	Зауваження, штраф від керівництва підприємства
Часовий аспект	Оцінка минулих періодів	Прогнозування на майбутнє, вибір альтернативних рішень

2.2 Вплив комп'ютеризації на організацію системи управління витратами на підприємстві

Для ефективного управління витратами підприємству необхідна інтеграція всіх його функцій, які здійснюють різні служби, такі як бухгалтерія, плановий відділ, виробничий відділ та інші. Тому забезпечити систему управління необхідною інформацією бухгалтерський відділ може лише скоординувавши роботу всіх підрозділів.

У світі глобалізації відбувається швидкий розвиток комп'ютерних, комунікаційних технологій та підвищення конкуренції, це все вимагає від підприємств інтенсивнішого використання та впровадження інформаційних технологій у сферу управління.

Підприємствам необхідно швидко адаптуватися до нових методів та оновлювати інформаційні системи, щоб залишатися конкурентоспроможними, адже програмні продукти мають властивість швидко морально зношуватися та замінюватися новими версіями або видами.

Інформаційні технології дозволяють збирати, зберігати обробляти та перетворювати дані в інформацію різними методами, підвищуючи ефективність та продуктивність відділів. Інформаційними технологіями можуть виступати комп'ютери, комунікаційні технології, інтернет, системи автоматизації офісів, інформаційні системи управління, експертні системи, системи підтримки прийняття управлінських рішень, системи електронного обміну даними.

Завдяки зростанню впливу інформаційних технологій, бухгалтерський облік зазнав колосальних зрушень. Програмні забезпечення для бухгалтерського обліку автоматизують традиційні паперові й бухгалтерські книги. Ці програми мають безліч спеціалізованих функцій або узагальнену програму, яка адаптується до виробничої діяльності підприємства. Так на українських фірмах використовують наступні системи: "1С", "Парус", "Дебет Плюс", "Марка", "Протока", "Банкомзв'язок", "Система", "KTrade",

“GrossBee”, “Інтелект-Сервіс”, “ITOGO”, тощо.

Впровадження комп’ютерної інформаційної система скорочує час для підготовки та подання фінансової інформації, поліпшує загальну ефективність та точність інформації, дозволяє перейти на нові методи управління, новий рівень менеджменту та якісно вести облік.

Система управління затратами це динамічний процес, який передбачає значні зусилля, спрямовані на постійне вдосконалення, поліпшення існуючих та винайдення нових інструментів і методів, починаючи з ранніх моделей калькуляції витрат і до сучасного стратегічного управління витратами.

До сьогодні, найбільш помітною тенденцією було зміщення акценту з визначення собівартості продукції за допомогою стандартних моделей витрат на підтримку стратегічних та операційних рішень з використанням певних форм аналізу діяльності.

Зміни в конкурентному середовищі приносять з собою нові виклики та проблеми, які неминуче вимагають серйозного переосмислення колишньої бізнес-філософії підприємств, заснованої на стабільних і передбачуваних умовах ведення бізнесу. Тому з’являється пропозиція щодо відокремлення обліку витрат від традиційного обліку, разом із відмовою від довготривалої лінійності вимірювання минулих витрат та статичних стандартів.

Тільки шляхом інтеграції внутрішніх і зовнішніх аспектів можна надати якісну інформацію для стратегічного управління сучасним підприємством. Ключовим моментом є гнучкість - інформаційна система обліку витрат повинна мати можливість надавати різні дані для різних цілей. Практичне застосування деяких нових управлінських рішень мають труднощі через складні інвестиційні та експлуатаційні витрати.

На жаль, сучасні умови характеризуються нерозвиненістю та слабким застосуванням на практиці традиційних, а також нових рішень для управління та обліку витратами. Необхідно інтенсивно розширювати та поглиблювати наявні теоретичні та практичні знання, які дозволять розширити розуміння управління витратами й ефективність діяльності

підприємства та визначити раціональні умови для поступової розробки й впровадження нових рішень.

2.3 Методи та принципи оцінки ефективності системи управління витратами на підприємстві

Для того щоб управління підприємством вважалось ефективним, необхідно:

1. Здійснення належного обліку та звітності;
2. Розроблення цілісної класифікації витрат та можливість її повного аналізу з урахуванням особливостей діяльності підприємства;
3. Прогнозування та планування витрат;
4. Правильне розподілення витрат на відповідні підрозділи, функції

У загальному розумінні оцінка ефективності витрат повинна виглядати так (рисунок 2.1):

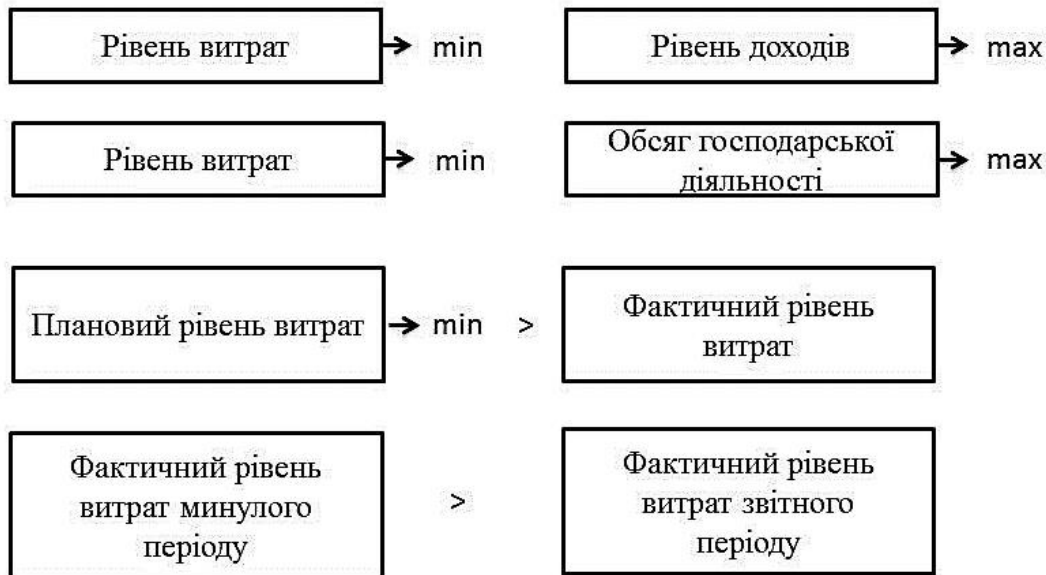

Рисунок 2.1 - Критерії ефективності управління витратами

Ефективність управління витратами варто визначати за допомогою:

- 1) Рівня досягнення цілей, на які за діями витрати. Досить часто витрати можуть перевищувати доходи, коли необхідно досягти певної мети в

обумовлений термін. Показники:

- Рівень досягнення ринкових позицій для результату якого відбувалися витрати по конкретних видах діяльності;
- Рівень досягнення виправданого зниження різних видів витрат шляхом оптимізації процесів та заміщення ресурсів (без введення інновацій);
- Рівень досягнення запланованої економії стосовно різних видів витрат за рахунок інновацій;

Якщо показники зростають, тоді підприємство має позитивну тенденцію.

2) Співвідношення отриманого результату та витрачені на його досягнення витрати. Керівництво завжди орієнтується на одержання максимального результату за мінімальних витрат, але цей підхід може бути недоцільним в деяких випадках. Підприємство має позитивну тенденцію при зростанні значення показників:

- Співвідношення обсягу виробництва у звітному періоді (за конкретними видами готової продукції в зазначеній ціні) до суми виробничих витрат;
- Рентабельність реалізації продукції. Показує рівень ефективності управління витратами, які націлені на отримання валового прибутку від реалізованої продукції;
- Відношення сукупних доходів до сукупних витрат за звітний період.

3) Тенденції до зміни непродуктивних витрат. Стверджувати про оптимізацію процесів, які пов'язані з ресурсами, можна лише у разі чіткої динаміки зменшення продуктивних витрат. Вказують на позитивну тенденцію при зменшенні значення показників:

- Зміна частки браку в валовому обсягу виробництва. Вказує на рівень ефективності управління витратами, які пов'язані з ремонтом, використанням та налагодженням основних засобів або технологій;
- Зміна частини відходів у матеріальних витратах. Показує рівень

ефективності пов'язаний з використанням, зберіганням та купівлею матеріальних ресурсів;

- Зміна частки витрат на оплату простоїв та брак (не по вині робітників) працівникам в загальній кількості витрат на оплату праці.

4) Показники ефективності управління витратами у виробничій діяльності. Необхідно проводити аналіз окремих елементів витрат, адже це дозволить виявити всі причини позитивних і негативних змін витрат на оплату праці, матеріальних витрат тощо. Показники:

- Фондомісткість. Описує рівень ефективності управління витратами у виробничому процесі, які пов'язані з основними засобами;

- Матеріаломісткість. Вказує на рівень ефективності у виробничому процесі управління матеріальними витратами;

- Трудомісткість. Характеризує ефективність управління витратами на оплату праці.

Показники вказують на ефективність при тенденції їх зменшення.

5) Комплексний показник ефективності управління витратами. Загальне значення ефективності витрат може суттєво допомогти при прийнятті оперативних рішень, уразі виникнення протилежних значень в одиничних показників в конкретний проміжок часу.

Вказує на ефективність управління витратами при тенденції до зменшення значення комплексного показника. Характеризує загальний рівень ефективності на підприємстві по управлінню витратами.

В сучасних конкурентних умовах кожному управлінцю необхідно самостійно вирішити питання управління витратами виробництва і визначати вимоги для їх ефективного здійснення, адже саме від цього залежить прибутковість та конкурентоспроможність підприємства. Незважаючи ні на що керівництво повинно ставити мету управління витратами виробництва і розробляти завдання та заходи їх реалізації.

РОЗДІЛ 3. ЕФЕКТИВНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «ШОСТКИНСЬКИЙ ХЛІБОКОМБІНАТ»

3.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

Шосткинський хлібокомбінат був заснований у 1978 році. Саме в цей рік в місті Шостка розвивалася промисловість швидкими темпами, збільшувалося населення і разом з тим потреби на продукти харчування. Тому у хлібокомбінаті з'явилася необхідність в збільшенні потужностей. Шосткинський хлібокомбінат став головним постачальником хлібобулочних виробів в місті та прилеглих районів.

«Шосткинський хлібокомбінат» це приватне акціонерне товариство, яке розташоване в Сумській обл., м. Шостка, вул. Шевченка, б.53 та зареєстровано у серпні 1996 році виконкомом Шосткинської міської ради. Майно підприємства складається з основних засобів та оборотних коштів, а також цінностей, вартість яких відображена в балансі підприємства.

Керівник підприємства – Івченко Олександр Анатолійович.

Органи правління включають:

1. Загальні збори акціонерів, до їх числа входять всі зареєстровані акціонери, які мають право брати участь у зборах;

2. Орган правління – включає 5 осіб. Голова правління- Івченко О. А., директор Товариства - Непомнящий О. В., заступник голови правління – Самусь В.Є.

3. Наглядова рада – складається з 3 фізичних осіб. Голова наглядової ради – Ковальов Д. М., члени наглядової ради – Ляшенко В. І., Пищик В. І.

4. Ревізійна комісія. Голова ревізійної комісії – Єрохова І. А., член ревізійної комісії - Щур І. В.

Підприємство на цей момент складається з таких підрозділів: цех по виробництву хлібобулочних виробів, цех кондитерських виробів, котельня з

виробництва пару та теплоносія, відділ реалізації, виробничо-технологічна лабораторія, транспортна дільниця, склади заводоуправління, адміністративно-виробничі та побутові приміщення та торгівельні мережі. Дочірніх підприємств та філій хлібокомбінат не має.

ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» виділяє для себе такі цілі: максимізація прибутку, розширення клієнтської бази, збереження репутації й наявних можливостей підприємства, поліпшення споживчих характеристик харчовим виробам, задоволення потреб населення та виконання економічних та соціальних інтересів акціонерів.

Підприємство повністю забезпечено власними основними засобами. Оренда основних засобів не застосовується. Поступово здійснюють реконструкцію виробничих корпусів, проводиться ремонт приміщень торгівельної мережі, модернізується виробництво.

Статутний капітал підприємства на 2020 рік складає 471 тис. грн, та за останні 5 років змін не відбулося [28].

Основними видами діяльності зазначаються: виготовлення різноманітних видів хліба та хлібобулочних виробів, кондитерських виробів з борошна, тортів та тістечка, переробка та реалізація сільськогосподарської продукції (зерно, необроблений тютюн, насіння, корм для тварин), надання в оренду й експлуатацію власного нерухомого майна. Основний ринок збуту – це Сумська та Чернігівська області.

Канали збуту – це оптова, роздрібна торгівля та фірмові магазини, які займаються торгівлею товарами власного виробництва та товарами широкого вжитку.

Річна потужність підприємства складає 3 тис. тони хлібобулочних та кондитерських виробів. При цьому в 2020 році реалізовано 2014 тон продукції або в грошовому вираженні 33 115 тис. грн. Виробнича завантаженість при цьому становить 68%. З одного боку така завантаженість вказує на неефективне використання виробничого обладнання, з іншого боку підприємство має резерви для нарощення обсягів виробництва та продажу

без необхідності придбання додаткового обладнання. В таблиці 3.1 розглянемо обсяг реалізації в натуральному, грошовому вимірах та середній реалізаційній ціні за період з 2018 по 2020 рр.

Від правильної організації збуту продукції та ритмічної роботи хлібопекарні залежить безперервне й своєчасне задоволення населення свіжими товарами харчування. У випадку несвоєчасного надходження продукції до магазину, підприємство направляє товари на переробку, від чого виробництво може зазнавати негативний ефект. За договором термін реалізації складає від 12 до 48 годин після виходу із печі. Зазначимо, що для підприємств хлібобулочних виробів є свої специфічні особливості організації виробництва. Постачання до магазинів має виконуватися декілька разів на добу, невеликими партіями та мати асортимент продукції.

Таблиця 3.1

Обсяг реалізації виробів станом на 2018- 2020 рр.

Види продукції	2018			2019			2020		
	В натуральному вимірі, тонн	В грошовому вимірі, тис. грн	Середня реалізаційна ціна, грн/кг	В натуральному вимірі, тонн	В грошовому вимірі, тис. грн	Середня реалізаційна ціна, грн/кг	В натуральному вимірі, тонн	В грошовому вимірі, тис. грн	Середня реалізаційна ціна, грн/кг
Хліб пшеничний	399	4526	11	383	5119	12	339	4945	15
Хліб житньо-пшеничний	8	80	9	6	72	11	3	30	11
Булочні вироби	1 699	22 678	13	1 682	25 578	15	1 500	24 180	16
Вироби здобні	160	3 068	19	158	3 411	21	172	3 960	23
Всього виробів	2 107	27 285	13	2 070	30 770	15	2 014	33 115	16

На підприємстві впроваджують нові технології та різноманітні заходи для вдосконалення організації, нормування праці, усунення випадків травмування та скорочення витрат на оплату праці.

3.2 Оцінка ефективності існуючої системи управління витратами на підприємстві

Проаналізуємо основні фінансові показники підприємства ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» за 2018, 2019 та 2020 роки – це необхідно для визначення ефективності діяльності та ліквідності. Для аналізу використаємо фінансову звітність підприємства, а точніше Баланс - форма 1 та Звіт про фінансові результати – форма 2.

Таблиця 3.2

Основні показники фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» [26, 27, 28]

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %		
	2018	2019	2020	2019 до 2018	2020 до 2019	2019 до 2018	2020 до 2018	2020 до 2019
Оборотні активи	9 423	8 938	8 902	-485,0	-36,0	94,9%	94,5%	99,6%
Необоротні активи	9 893	11 342	12 207	1 449,0	865,0	114,6%	123,4%	107,6%
Власний капітал	8 447	11 052	13 630	2 605,0	2 578,0	130,8%	161,4%	123,3%
Поточні зобов'язання	9 588	9 228	7 480	-360,0	-1 748,0	96,2%	78,0%	81,1%
Виручка від реалізації продукції	36 017	35 659	41 676	-358,0	6 017,0	99,0%	115,7%	116,9%
Собівартість реалізованої продукції	29 098	27 440	32 636	-1657,4	5 195,8	94,3%	112,2%	118,9%
Валовий прибуток	6 919	8 219	9 040	1 299,4	821,2	118,8%	130,6%	110,0%
Чистий прибуток	1 289	2 605	2 577	1 316,0	-28,0	202,1%	199,9%	98,9%

На основі даної вищезазначеної таблиці можемо зробити наступні висновки.

Компанія є прибутковою за весь період з 2018 по 2020 роки. Це говорить про відносно ефективну роботу підприємства. Також необхідно

зазначити, що показник рентабельності знаходиться на відносно невеликому рівні (7,8% в 2020 р.).

Виручка від реалізації упродовж звітних трьох років має тенденцію до зростання. За два останніх роки вона збільшилася на 15,7%. Необхідно зауважити, що обсяг продажу в натуральному виразі (в тонах) фактично незмінний (навіть має незначне зменшення). І ріст виручки відбувається за рахунок збільшення середньої вартості на продукції (в тому числі інфляції).

Зростає вилічна власного капіталу і має більший розмір ніж сума зобов'язань. Це свідчить про покращення фінансової стійкості підприємства. Так коефіцієнт автономії, який показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі коштів, зростає з 0,46 до 0,64.

Можемо відмітити відсутність кредитів на підприємстві, що в свою чергу не зобов'язує сплачувати відсотки по кредиту.

Показники платоспроможності визначають для необхідності підприємства виявити можливе існування проблем в фінансово-господарської діяльності.

Тому ми розрахуємо показники ліквідності підприємства і наведемо їх результати у таблицю 3.3.

Таблиця 3.3

Показники платоспроможності ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат»
за 2018-2020 роки

Показники	Звітні роки		
	2018	2019	2020
Коефіцієнт поточної ліквідності або коефіцієнт покриття	0,983	0,969	1,190
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,527	0,518	0,572
Коефіцієнт абсолютної ліквідності або коефіцієнт критичної оцінки	0,005	0,022	0,047
Коефіцієнт дебіторської заборгованості, обертів за рік	8,15	8,44	11,32
Строк погашення дебіторської заборгованості, діб	42,48	39,49	29,52

Одним з показників діяльності підприємства є коефіцієнт ліквідності. За допомогою цього показника оцінюють здатність розрахуватися за зобов'язаннями вчасно та кредитоспроможність підприємства. В загальному розумінні ліквідність це ступінь покриття зобов'язань підприємства його активами.

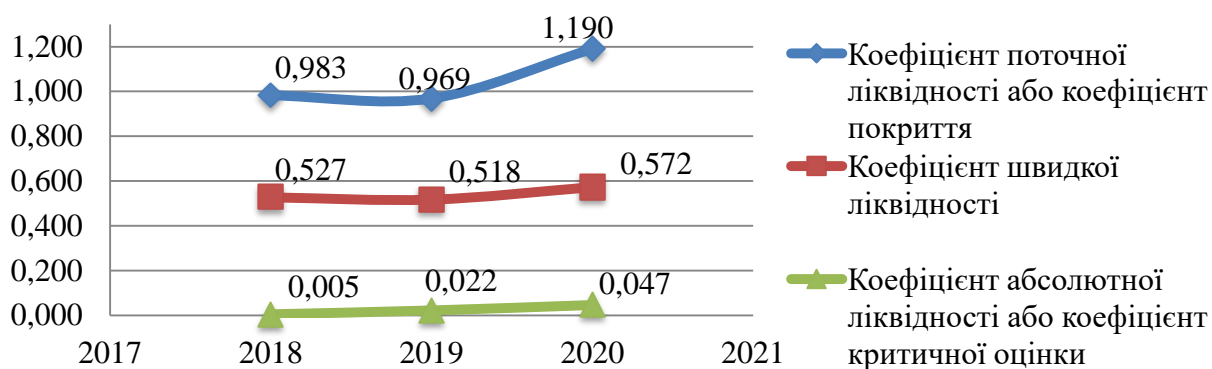

Рисунок 3.1 - Коефіцієнти ліквідності ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат за 2018-2020 роки

Коефіцієнт поточної ліквідності – вказує на задоволення поточних зобов'язань активами підприємства [18]. На підприємстві показники були в 2018 та 2019 дещо менші від рекомендованого діапазону від одиниці до двох, а отже підприємство мало недостатню короткострокову платоспроможність. Так в 2020 році коефіцієнт виріс на 0,222 у порівнянні з 2019 та склав 1,190 й перейшов у сприятливий діапазон значень.

Коефіцієнт швидкої ліквідності також наближається до мінімального значення рекомендованого діапазону від 0,6 до 0,8 і становить в 2020 р. 0,57.

Абсолютна ліквідність має бути на рівні від 0,2 до 0,5. В нашому випадку коефіцієнт абсолютної ліквідності має значення 0,047, а це вказує на недостатність грошових коштів на рахунку з точки зору цього показника. Хоча значення показника знаходяться поза зоною оптимального, підприємство має дуже ліквідну продукцію з швидким обертанням. Таким чином підприємство може достатньо швидко збільшити кількість грошових коштів на рахунку.

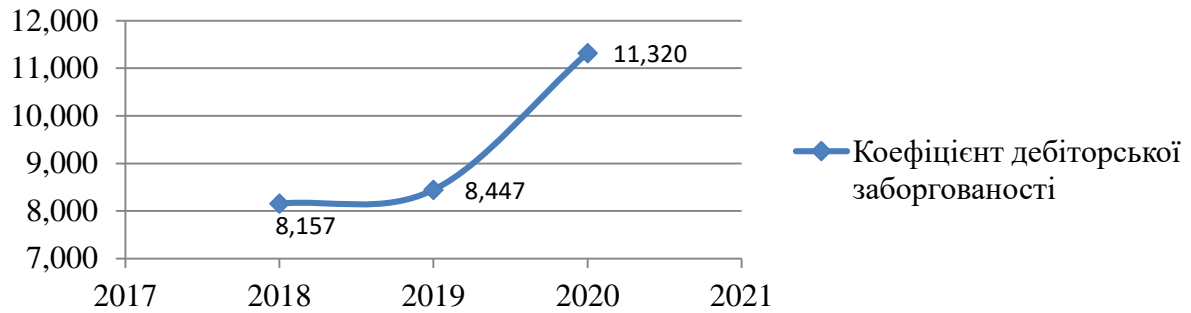

Рисунок 3.2 - Коефіцієнти дебіторської заборгованості ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат за 2018-2020 роки

З коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості (див. рисунок 3.2) бачимо, що на підприємстві зі стабільного показника в 8,15 в 2018 та 8,44 в 2019 відбулося підвищення коефіцієнта дебіторської заборгованості в 2020 році. Це свідчить, що дебіторська заборгованість в 2020 році зробила 11,32 обертів.

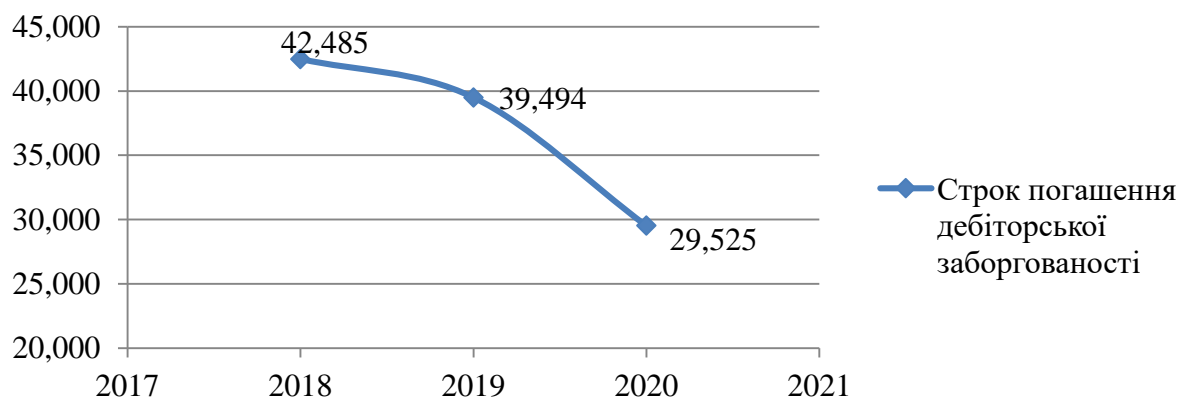

Рисунок 3.3 - Строк погашення дебіторської заборгованості ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат за 2018-2020 роки

Тенденція до зменшення строку погашення свідчить, що політика управління дебіторською заборгованістю є достатньо якісною. Таким чином період погашення дебіторської заборгованості в 2020 році склав 29 днів.

Далі розпочнемо аналіз складу та структури витрат. У таблиці 3.4 приводиться аналіз складу та динаміки витрат досліджуваного підприємства за 2018-2020рр.

Склад та динаміка витрат за 2018-2020 рр., тис. грн

Показник	Роки			Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %		
	2018	2019	2020	2019 до 2018	2020 до 2019	2019 до 2018	2020 до 2018	2020 до 2019
Матеріальні витрати	26 887,5	24 881,7	27 826,8	-2 005,7	2 945,1	93%	103%	112%
Витрати на оплату праці	1 028,0	1 345,0	3 220,0	317,0	1 875,0	131%	313%	239%
Відрахування на соціальні заходи	226,2	295,9	708,2	69,7	412,3	131%	313%	239%
Амортизація	956,2	917,8	881,2	-38,4	-36,6	96%	92%	96%
Інші операційні витрати	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0%	0%	0%
Разом операційні витрати	29 097	27 440	32 636	-1 657	5 195	94%	112%	119%

З таблиці можемо побачити, що операційні витрати в 2019 році становили менше ніж в 2018 р. на 5,8 % та мали вартість 27 440 тис. грн

Станом на 2020 рік загальна сума витрат суттєво збільшилася і склала 32 636 тис. грн, що на 19 % перевищує попередній рік та на 12 % 2018 рік.

Найбільшою групою витрат є матеріальні затрати. Вони складають 26887 тис. грн в 2018 році і становлять 92,4% від операційних витрат (див. таблицю 3.5). За аналогічний 2019 та 2020 рр. відбувається їх зниження в складі витрат на 5%. Але в грошовому вимірі матеріальні витрати в 2020 році збільшилися на 939 тис. грн стосовно 2018 р. та на 2 945 тис. грн стосовно 2019 р.

Витрати на оплату праці в 2019 р. у порівнянні з 2018 р. зросли на 317 тис. грн або 13%. В 2020 р. виплати збільшилися два рази порівняно з 2019 р. і склали 3 220 тис. грн, а в порівнянні з 2018 приріст становить 213%. Питома

вага в загальних витратах також значно збільшилася і становить 9,9%. Такий великий приріст відбувся через те, що до штатного розкладу включили 36 робітників, які раніше були на контракті (як послуги ФОП). Так з 14 робітників в 2019 р стало 49 в 2020 р. Разом з тим аналогічно збільшилися і відрахування на соціальні заходи. Хоча їх рівень в загальних витратах незначний 1,1% в 2019 р. та 2,2 в 2020 р., що на 412 тис. грн більше.

Також можемо побачити, що є одна група витрат, яка має тенденцію до зменшення обсягів та питомої ваги в операційних витратах. Цими витратами є амортизація. Сума амортизації основних фондів досягала 956 тис. грн в 2018 р. та поступово спадала і в 2020 р. становить 881 тис. грн. Питому вагу в операційних витратах має незначну в середньому 3 %.

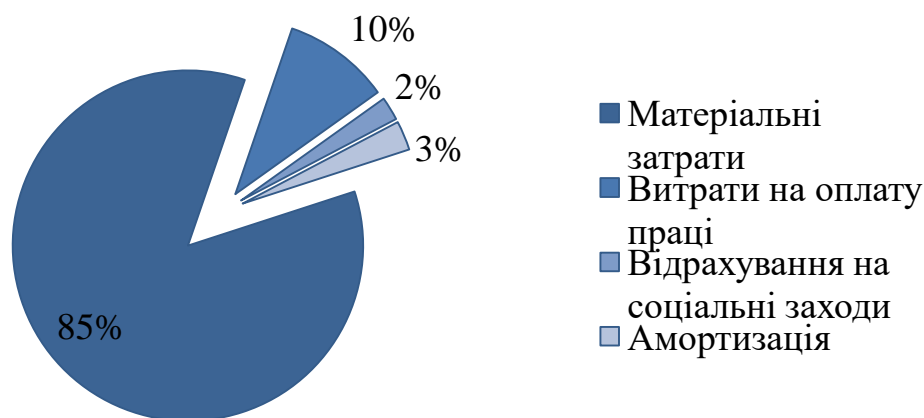

Рисунок 3.4 - Структура операційних витрат в 2020 році

Таблиця 3.5

Структура операційних витрат за 2018-2020 рр., у %

Показник	2018	2019	2020
Матеріальні витрати	92,4%	90,7%	85,3%
Витрати на оплату праці	3,5%	4,9%	9,9%
Відрахування на соціальні заходи	0,8%	1,1%	2,2%
Амортизація	3,3%	3,3%	2,7%
Інші операційні витрати	0,0%	0,0%	0,0%
Разом витрати	100%	100%	100%

Проаналізуємо склад витрат у співвідношенні з доходом (виручкою) від реалізації за 2018-2020 рр.

Таблиця 3.6

Склад та рівень витрат підприємства у доході (виручці) від реалізації

Показник	2018		2019		2020	
	Сума, тис. грн.	Рівень, %	Сума, тис. грн.	Рівень, %	Сума, тис. грн.	Рівень, %
Матеріальні витрати	26 887,5	74,7%	24 881,7	69,8%	27 826,8	66,8%
Витрати на оплату праці	1 028,0	2,9%	1 345,0	3,8%	3 220,0	7,7%
Відрахування на соціальні заходи	226,2	0,6%	295,9	0,8%	708,2	1,7%
Амортизація	956,2	2,7%	917,8	2,6%	881,2	2,1%
Разом операційні витрати	29 097,8	80,8%	27 440,4	77,0%	32 636,2	78,3%
Витрати на збут	5 175	14,4%	4 880	13,7%	5 805	13,9%
Всього витрат	34 273	95,2%	32 321	90,6%	38 441	92,2%
Дохід (виручка) від реалізації продукції	36017,0	100,0	35 659,0	100,00	41 676,0	100,00

З таблиці 3.6 бачимо, що операційні витрати складають дуже значну частину доходу – 80 %. Це обумовлюється тим, що більша частина реалізованої продукції ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» становить суспільно-масовий продукт – хліб, а отже підприємство законодавчо не може встановлювати ціну понад 10% від собівартості.

Бачимо також збільшення витрат на збут в грошовому вимірі. Так вони в 2020 р. становлять 5805 тис. грн, що на 924 тис. грн більше ніж в 2019 р.. Однак їх рівень в доході порівняно з 2018 р. знизився і в 2020 р. становить 13,9%.

В 2020 році рівень операційних витрат в доході знизився на 1,4% стосовно 2019 р., та на 2,5 % стосовно 2018 р. (таблиця 3.7). Це є гарним

показником.

Рівень матеріальних витрат в 2020 р. складає 66,8 %, що на 3 % менш як в 2018 р.

Витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи мають дуже відносно незначний рівень, це відбувається за рахунок низьких зарплат та маленького штату працівників. Але зауважимо, що показники мають тенденцію до збільшення. Так рівень витрат на оплату праці в 2020 р складає 7,7 % - 3220 тис. грн, а це на 4,9 % більше ніж в 2018 р., коли становили всього 1028 тис. грн.

Рівень амортизації за три останніх роки поступово знижується, маючи при цьому показник в 881,2 тис. грн, становить 2,1% в складі доходу.

Таблиця 3.7

Абсолютне відхилення рівня витрат за 2018-2020 рр.

Показник	Абсолютне відхилення показника		
	2019 р. до 2018 р.	2020 р. до 2019 р.	2020 р. до 2018 р.
Рівень матеріальних витрат	-4,9%	-3,0%	-7,9%
Рівень витрат на оплату праці	0,9%	4,0%	4,9%
Рівень відрахувань на соціальні заходи	0,2%	0,9%	1,1%
Рівень амортизації	-0,1%	-0,5%	-0,5%
Рівень загальних операційних витрат	-3,8%	1,4%	-2,5%

Рахуючи дуже велику частину матеріальних витрат у складі всіх витрат більш детально розглянемо їх на прикладі калькуляції. В якості прикладу розглянемо на прикладі калькуляції «Хліб Пшеничний» у 2020 році.

Калькуляція сировини на виготовлення «Хліб Пшеничний»

Найменування	Кількість	Хліб Пшеничний станом на 2020, грн на 1 тонну		Рівень, %
		Вартість	Сума	
Борошно пшеничне вищого гатунку, кг	750,75	13,20	9 909,90	86,72%
Допоміжна сировина:				
Вода, л	0,75	7,00	5,25	0,05%
Сіль, кг	11,20	3,60	40,32	0,35%
Дріжджі пресовані, кг	32,30	19,00	613,70	5,37%
Олія, л	0,80	28,00	22,40	0,20%
Олія в тісто, л	7,50	28,00	210,00	1,84%
Цукор, кг	40,00	11,00	440,00	3,85%
Маргарин, кг	7,51	9,00	67,59	0,59%
Ацетат кальцію, кг	0,94	65,00	60,97	0,53%
Аскорбінова кислота, кг	0,04	310,00	11,78	0,10%
Разом допоміжної сировини			1 472,01	
Транспортні витрати на борошно			46,00	0,40%
Всього сировина та матеріали			11 427,91	100,00%

З даної таблиці ми можемо побачити, що найбільші витрати в виготовленні хліба є витрати на борошно. Ціна борошна становить 9909 грн на одну тонну виробництва, а рівень в витратах на сировину становить 86,7%.

Другим показник, який має найбільший рівень - це дріжджі і становлять 5,3%.

Отже, можемо сказати, що підприємству необхідно шукати шляхи до зменшення витрат на борошно, через зменшення вартості на борошно без втрати якості сировини. Наші пропозиції наведено в пункті 3.3.

Кількісне співвідношення екстенсивності та інтенсивності розвитку підприємства відбиваються в показниках використання виробничих та фінансових ресурсів. Відображенням екстенсивного використання ресурсів виступають кількісні показники: чисельність працюючих; розмір витрачених засобів праці; розмір основних виробничих.

Інтенсивне використання ресурсів відображено у якісних показниках: фондів та оборотних коштів; продуктивність праці; фондівіддача чи фондомісткість; матеріалівіддача чи матеріаломісткість; коефіцієнт обертання оборотних коштів.

Таблиця 3.9

Аналіз інтенсифікації та екстенсифікації виробництва

Показник	2018	2019	2020	Абсолютне відхилення, 2020 р. до 2019 р.
Обсяг випущеної продукції, тис. грн	27 285,00	30 770,00	33 115,00	2 345,00
Середньоспискова чисельність працівників	13,00	14,00	49,00	35,00
Оплата праці, тис. грн	1 028,00	1 345,00	3 220,00	1 875,00
Матеріальні витрати, тис. грн	26 887,46	24 881,72	27 826,81	2 945,09
Основні виробничі фонди, тис. грн	9 893,00	11 342,00	12 207,00	865,00
Середньорічний виробіток на 1 працівника, тис. грн./день	60,63	68,38	73,59	5,21
Обсяг випущеної продукції на 1 грн, оплати праці,	0,04	0,04	0,10	0,05
Фондоозброєність праці 1 працівника, грн	761,00	810,14	249,12	-561,02
Матеріалівіддача	1,01	1,24	1,19	-0,05
Матеріалоемність	0,99	0,81	0,84	0,03
Фондовіддача	3,64	3,14	3,41	0,27
Фондомісткість	0,27	0,32	0,29	-0,03

Отже, показники таблиці 3.9 свідчать, що підвищилася ефективність використання трудових ресурсів, так показник середньорічного виробітку продукції на 1 робітника зріс з 68,3 грн у 2019 р. до 73,5 грн у 2020 р., але фондоозброєність праці зменшилася на 561 грн в 2020 р.

Матеріаловіддача вказує скільки на 1 грн виготовленої продукції використано матеріальних ресурсів, таким чином показник становить 1,19 матеріальних ресурсів в 2020 р., що на 0,05 менше ніж в 2019 р. , тоді як на 1 грн матеріальних ресурсів було виготовлено 0,84 грн продукції в 2020 р.

Ефективність управління основними засобами в 2020 р. зростає. Таким чином було виготовлено продукції на суму 3,41 грн на кожну використану гривню основних засобів. Покращення показників ефективності використання основних фондів для підприємства є позитивним та призводить до зменшення рівня його витрат.

3.3 Економічні пропозиції щодо підвищення ефективності системи управління

Для формування ефективної стратегії підприємства існує необхідність підтримки відповідних управлінських процесів з організаційно-інформаційної сторони. Володіння інформацією є основою для формування та вибору ефективної стратегії управління підприємством. Її поділяють на зовнішню інформацію про ринок, конкурентів, споживачів і ринкові тенденції та внутрішню інформацію про власне підприємство, його цілі, потенціал, ресурси (див. рисунок 3.5).

Для дослідження факторів зовнішнього середовища на розвиток та діяльність підприємства, оцінки його сильних та слабких ланок використовують метод – SWOT-аналіз [13]. За допомогою цього методу: проводиться оцінка характеру впливу окремих факторів на етапи формування та реалізацію продукції, визначається перспективи розвитку окремих структур підприємницької

діяльності, проводиться оцінка ймовірних шляхів оптимізації діяльності підприємства та можливість здійснення вдосконалення загальної стратегії підприємства.

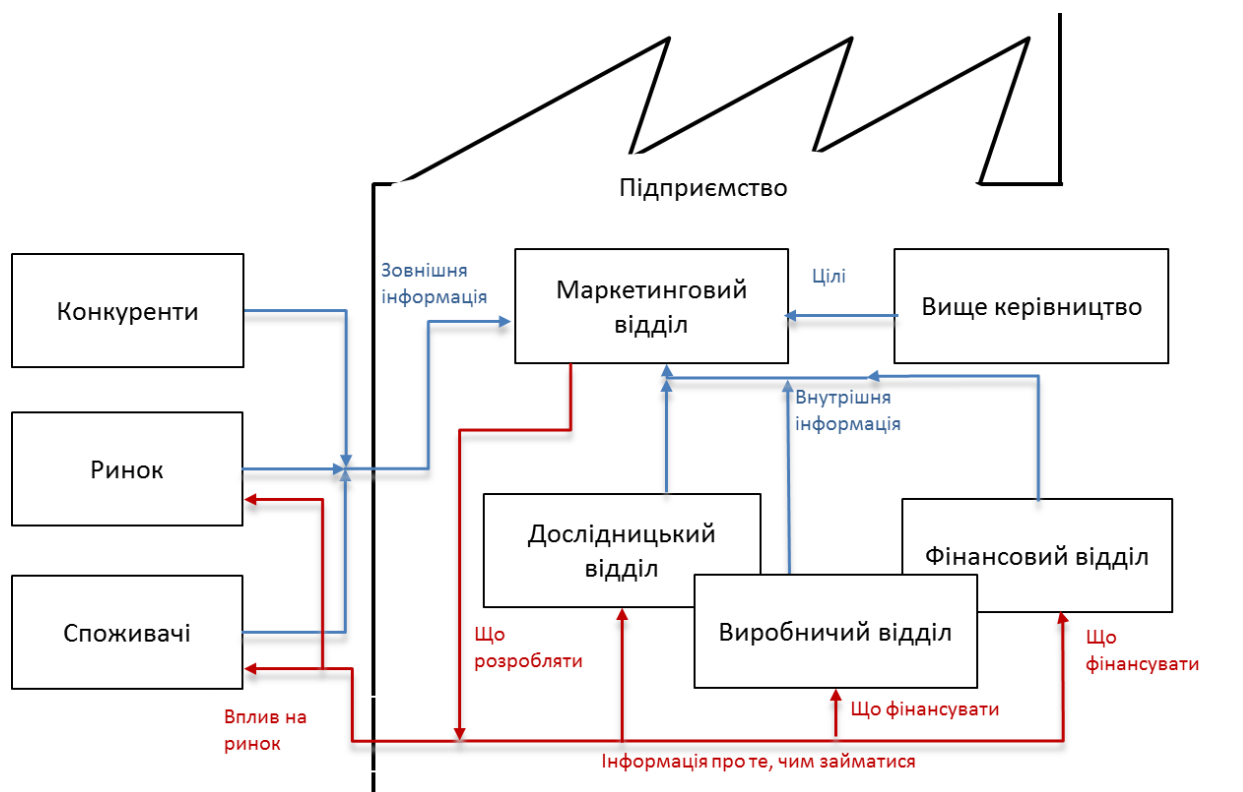

Рисунок 3.5 - Основні потоки інформації при виборі конкурентної стратегії

Розробка заходів зниження витрат виробництва - це важлива складова для системи ефективного управління витратами на підприємстві.

Згідно з загальноприйнятим принципом Парето пріоритетним фактором для зниження витрат на підприємстві є матеріальні затрати. Тому що сировина та матеріали складають 80 % всіх операційних витрат та становлять 66% у доході підприємства.

Ми можемо запропонувати такі пропозиції для зниження сировини без втрати якості:

Пошук нових постачальників з більш привабливою ціною. Таке рішення може суттєво вплинути на скорочення витрат, але зауважимо, що зниження ціни не повинно вплинути на обсяг та якість сировини. Інакше потрібно шукати інші варіанти.

Отримання знижки шляхом купівлі великого обсягу сировини. Так постачальники надають дисконт на свою продукцію при купівлі її оптом в значній кількості. Оскільки ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» невелике підприємство економічно вигідно провести переговори з сусідніми хлібокомбінатами, щоб зробити разом спільну закупівлю.

Іншим варіантом є придбання сировини на декілька виробничих періодів (наприклад раз на квартал). При цьому підприємству необхідно заплатити більшу суму за раз. Для цього необхідно, щоб керівництво підприємства і надалі підтримувало тенденцію покращення дебіторської заборгованості та направляти додатковий грошовий потік на оплату більш значної партії сировини (борошна).

Інколи маючі гарні стосунки з постійними постачальниками, керівники та відповідальні за пошук постачальників не хочуть змінювати їх, або не приділяють належної уваги. А тому необхідно ввести систему мотивації для відповідального за придбання сировини, щоб він був зацікавлений в придбанні сировини по нижчим цінам та одержані при цьому максимального ефекту.

Підприємство виготовляє продукцію, яка швидко псується і потребує швидкого постачання. У разі, якщо відбувається повернення продукції та подальше перероблення підприємство несе значні додаткові непотрібні витрати. Задача керівництва оптимізувати всі бізнес-процеси таким чином, щоб цих повернень продукції не відбувалось взагалі або були на мінімально допустимому рівні. Тому необхідно приділити особливу увагу виробничим процесам, логістиці, реалізації та збуту.

Кожне виробниче підприємство несе достатньо значні витрати за комунальні послуги (енергоспоживання, водопостачання тощо). Так витрати на енергію гідротермічної обробки заготовок тіста досягають 45% від загальних витрат на енергію. Отже, для скорочення цих витрат необхідно розглянути впровадження енергоощадних технологій. Також на підприємстві є частка застарілого обладнання, а тому потрібно роздивитися можливість

придбати нове технологічне та більш ефективне обладнання.

Жодне підприємство не може ефективно функціонувати на конкурентному ринку без визначення асортиментної політики. Потреб у споживачів необмежена кількість, а ресурси у підприємства обмежені. Тому потрібно виділяти пріоритети задоволення потреб споживачів. І звертати уваги на ті, які принесуть більшу вигоду при менших затратах й завжди мають великий попит. Також необхідно пам'ятати, що популярні вироби, які приносили найбільший дохід вчора, сьогодні можуть втрати свою актуальність.

З цього приводу для ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» можемо виділити наступні методи зниження витрат та підвищення прибутку з реалізованої продукції.

По-перше, необхідно передивитися існуючі рецепти виготовлення хлібобулочних виробів.

По-друге, розробити нові рецепти, які будуть задовольняти різні сегменти ринку. Сьогодні головною тенденцією сучасної людини є бажання бути здоровою та зберегти навколишнє середовище. А отже споживачі відмовляються вживати продукти харчування з місткістю глютену, з високою калорійністю. Тому підприємству необхідно звернути увагу на напрямок Еко продукції, цілозерновий хліб, безглютеновий, хліб з висівками, хліб з різними горіхами та прянощами. Витрати на такий хліб будуть значно вищі та не матимуть великого обсягу збуту, але він має своїх споживачів, які готові його купувати за високої ціни. А отже підприємство матиме більший дохід ніж зі звичайного хліба.

На підприємстві з кожним роком зростають витрати на заробітну плату та соціальні відрахування. Так рівень витрат на заробітну плату виріс на 4,9 % й склали 7,7 % від доходу (виручки) від реалізації продукції, аналогічно збільшилися витрати на соціальні виплати та склали 1,7%. Для того щоб зменшити ці витрати ми рекомендуємо роздивитися збільшення автоматизації на підприємстві. Це допоможе зменшити ручну працю та

запобігти браку. Також ми пропонуємо провести аналіз на виявлення ймовірного подвоювання функцій, або можливість виконувати декілька зобов'язань одним робітником. Це допоможе підвищити ефективність праці та ефективно зменшити витрати без значних втрат.

На сьогодні зростає кількість інтернет-магазинів та надання послуг за допомогою інформаційних систем. ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» також має власний вебсайт в якому наводить асортимент продукції та загальну інформацію про підприємство. Так створивши власний додаток на телефон або модернізувати власний сайт на якому споживачі матимуть можливість обрати та замовити торти, тістечка, пироги. Таким чином у підприємства з'явиться можливість збільшити продаж, а також полегшить в пошуку нових оптових покупців та часу на оформлення замовлень.

Вище зазначені рекомендації можуть допомогти скоротити витрати та завдяки цьому суттєво підвищити прибуток, а також посилити конкурентоспроможність та фінансову стійкість підприємства.

ВИСНОВОК

Ефективність функціонування підприємства залежить від економічно правильного та раціонального використання всіх ресурсів, що зумовлює необхідності встановлення доцільної системи управління витрат.

Важливим питанням на підприємстві є шляхи мінімізації витрат, оскільки витрати є внутрішнім чинником функціонування підприємства, а ефективність функціонування будь-якої структури залежить від величини виробництва. Динаміка витрат характеризує споживання усіх видів ресурсів, які підприємство використовує для досягнення встановлених цілей. У процесі ефективного управління витратами на підприємстві здійснюють вибір між альтернативними варіантами управлінських рішень, які стосуються номенклатури товарів та послуг, виробництва реалізації продукції. Слід пам'ятати, зниження рівня витрат це важливе завдання, але головною метою управління витратами підприємства є більш ефективне використання ресурсів компанії та їх максимізація віддачі на всіх етапах виробничого процесу. Процес скорочення розміру витрат може мати негативні наслідки, що призведе до зниження якості реалізованої продукції та втратою споживачів.

Універсальних методів управління витратами підприємства не існує. Для кожної цілі та конкретних умов є доцільним застосувати різні методи управління витратами, а також на вибір впливають особливості технічного процесу. Щоб обрати найефективніший метод, керівництво повинно провести детальні дослідження з різних сфер діяльності. А в деяких випадках доречно комбінувати методи, прикладом можуть бути таргет-костинг та кайзен-костинг, які дозволять ефективно управляти собівартістю підприємства. Так ці два методи варто використовувати в процесі стратегічного управління витратами на вітчизняних підприємствах.

При аналізі системи обліку витрат на ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат», було виявлено прибутковість підприємства та його

поступове покращення показників, але існують недоліки. Так підприємство має високий рівень матеріальних витрат в доході, а точніше витрат на борошно. А отже вони є пріоритетними для зниження

Аналізуючи обсяги виручки за 2018-2020 рр. ми бачили зростання на 15,7 % виручки в номінальному еквіваленті але необхідно відмітити, що обсяг виробництва та продажу в натуральному вимірі (в тонах) незмінний (а навіть трішки зменшується), а збільшення виручки в ціні на продукції досягається шляхом поступового підвищення ціни на продукцію (у тому числі за рахунок інфляції).

Зростає вилічна власного капіталу на підприємстві, маючи більший розмір ніж сума зобов'язань. Це свідчить про покращення фінансової стійкості підприємства. Так коефіцієнт автономії, який показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі коштів, зростає з 0,46 до 0,64.

Підприємство має дуже ліквідну продукцію, яка реалізується протягом 24 годин. Також підприємство має тенденцію до зменшення строку погашення, що вказує на достатньо якісну політику управління дебіторською заборгованістю. Таким чином період погашення дебіторської заборгованості в 2020 році склав 29 днів.

Запропоновані методи зниження витрат: підвищення технічного рівня та впровадження енергоощадних технологій, підвищення автоматизації виробничих процесів, поліпшення організації праці, зміна структури асортименту продукції, пошук нових постачальників (без втрати якості).

Для підприємства ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» питання щодо вдосконалення системи управління витратами є актуальним. Постійне зростання ціни на сировину та цін на енергоносії вимагає великої економії ресурсів ті їх раціональне використання. Підприємству необхідно шукати шляхи зниження собівартості ціни, але без втрати якості. Також доречним є здійснити переобладнання на більш ефективне та економічне обладнання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артамонова Н.С. Впровадження сучасних методів управління витратами задля забезпечення конкурентних переваг / Н.С. Артамонова, Н.М. Доба // Економіка: реалії часу. Економіка промисловості та організація виробництва. – 2013. – № 3 .
2. Безбородова Т. В. Сутність та необхідність аналізу фінансового стану / Т. В Безбородова. // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. - №1.
3. Борисенко П. А. Управління витратами: навч.-метод. посіб. для студентів ВНЗ / П. А. Борисенко. - Запоріжжя : Кругозір. - 2015. - 238 с.
4. Варчук О. А. Внутрішні та зовнішні фактори та їх вплив на витрати підприємства [Електронний ресурс] / О. А. Варчук // Матеріали VIII Всеукр. наук.-практ. Internet-конф. «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України» – Режим доступу :http://economics.opu.ua/files/science/2014/20.05/s_1/3.pdf
5. Вовченко Т. Загальновиробничі витрати — враховуємо та розподіляємо // Дебет-Кредит, №30, 2005. — С. 33—38.
6. Войтенко Т. Загальновиробничі витрати: принципи розподілу / Т. Войтенко // Податки та бухгалтерський облік. / № 86. — жовтень. — 2009. — С. 30—37.
7. Гончаренко І. А. Сутність та класифікація витрат підприємства / І. А. Гончаренко, В. Л. Пластун [Електронний ресурс]
8. Гордієнко Л. П. Сучасні методи оцінювання рівня витрат незавершеного виробництва як основа ефективного управління підприємством / Л. П. Гордієнко // Агросвіт. - 2015. - № 9. - С. 54-59.
9. Гращенко І. С. Особливості управління витратами на підприємствах сфери послуг / І. С. Гращенко, Я. В. Лісун // Наук. пр. Нац. ун-ту харч. технологій. - 2011. - № 39. - С. 21-25.
10. Грінченко А.В. Класифікація факторів впливу на витрати підприємства // Теоретичні та прикладні питання економіки. Збірник

наукових праць.— К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. – № 27.- С. 392-398.

11. Давидович І. Є. Управління витратами: Навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 320 с.

12. Дороженко Л. І. Сучасні методи обліку витрат у контексті зарубіжного досвіду / Л. І. Дороженко // Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємництво. - 2014. - № 2. - С. 72-76.

13. Живець А. М. Розвиток методів управління витратами/ А.М. Живець// Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві.–2014.– № 5 (10).– С.115-125

14. Живець А.М. Розвиток методів управління витратами / А.М. Живець // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. – 2014. – Вип. 5 (10). – С. 115–125. 14.

15. Жукевич С. М. Управління витратами діяльності в контексті забезпечення конкурентоспроможності підприємства / С. М. Жукевич, Р. В. Фроленко //Інноваційна економіка. - 2015. - № 1. - С. 70-74.

16. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій

17. Ковтуненко Ю.В. Аналіз структури витрат промислового підприємства / Ю.В. Ковтуненко, А.В. Крисенко, О.В. Амурова//Праці Одеського політехнічного університету. -2014. - № 2

18. Когут У.І. Критерії класифікації витрат підприємства [Електронний ресурс] / У.І. Когут // Вісник Національного університету “Львівська політехніка” – 2008. – № 624– Режим доступу: <http://vlp.com.ua/node/1948>

19. Костецька Н. І., Хопчан М. І. Стратегічне управління витратами як засіб забезпечення конкурентоспроможності підприємства // Інноваційна економіка. 2012. № 5 (31). С. 81–86

20. Крушельницька О.В. Управління витратами : навч. посібник / О.

В. Крушельницька // М-во освіти і науки України, Житомир. держ. технол. унт. Житомир : ЖДТУ. - 2010. - 196 с.

21. Лісовський І. В./Інформаційно-аналітичне забезпечення управління витратами промислових підприємств: В. Лісовський - Херсон, 2016. - 21 с

22. Методичні рекомендації щодо застосування реєстрів журнально-ордерної форми обліку для сільськогосподарських підприємств: / Затверджені наказом Міністерства аграрної політики України від 04.06.2009 року № 390.

23. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 року № 318 (зі змінами та доповненнями).

24. Прокопенко В., Корнійчук Г. Бухгалтерські метаморфози: Мінфін адаптує П(С)БО до Податкового кодексу / В. Прокопенко, Г. Корнійчук // Все про бухгалтерський облік. — 2011. — № 39. — С. 13—18.

25. Пустова І.В. Методи управління витратами в сучасних умовах: ефективність застосування, переваги, недоліки / І.В. Пустова // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 11. – С. 39–42. 13.

26. Річний звіт ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» 2018. Вебсайт ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» URL: <http://shostka-hlib.pat.ua/emitents/reports/year/2018>

27. Річний звіт ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» 2019. Вебсайт ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» URL: <http://shostka-hlib.pat.ua/emitents/reports/year/2019>

28. Річний звіт ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» 2020. Вебсайт ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» URL: <http://shostka-hlib.pat.ua/emitents/reports/year/2020>

29. Рогатюк О.В. Методи управління витратами на вітчизняних підприємствах// Колективна монографія «Економіка и менеджмент – 2013: перспективи интеграции и инновационного развития». - 2013

ДОДАТОК А

Таблиця А.1.

Баланс ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» за 2018-2020 роки
(розроблено автором на основі [26, 27, 28])

Актив	Код рядка	2018	2019	2020
I. Необоротні активи				
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0	
Основні засоби:	1010	9 893	11 342	12 207
- первісна вартість	1011	25 397	27 608	29 063
- знос	1012	15 504	16 266	16 856
Усього за розділом I	1095	9 893	11 342	12 207
II. Оборотні активи				
Запаси	1100	4 367	4 162	4 623
- у тому числі готова продукція	1103	0	0	0
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	1125	4 298	3 526	3 310
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1135	32	288	0
- у тому числі податок на прибуток	1136	0	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	111	188	50
Гроші та їх еквіваленти	1165	45	204	348
Інші оборотні активи	1190	570	570	570
Усього за розділом II	1195	9 423	8 938	8 902
III. Необоротні активи, утримувані для продажу вибуття				
Баланс	1300	19 316	20 280	21 110

Продовження таблиці А.1

Пасив	Код рядка	2018	2019	2020
I. Власний капітал				
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	471	471	471
Додатковий капітал	1410	0	0	
Резервний капітал	1415	0	0	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	7 976	10 581	13 159
Неоплачений капітал	1425	0	0	0
Усього за розділом I	1495	8 447	11 052	13 630
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення				
	1595	1 281	0	0
III. Поточні зобов'язання				
- товари, роботи, послуги	1615	9 164	8 936	6 666
розрахунками з бюджетом	1620	323	179	474
у тому числі з податку на прибуток	1621	31	89	187
- зі страхування	1625	0	0	69
- з оплати праці	1630	86	98	255.9
Інші поточні зобов'язання	1690	15	15	15
Усього за розділом III	1695	9 588	9 228	7 480
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття				
	1700	0	0	
Баланс	1900	19 316	20 280	21 110

Таблиця А.2.

Звіт про фінансові результати ПрАТ «Шосткинський хлібокомбінат» за
2018-2020 роки (розроблено автором на основі [26, 27, 28])

Фінансові результати	2 018	2 019	2 020
Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	36 017	35 659	41 676
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	29 098	27 440	32 636
Валовий прибуток	6 919	8 219	9 040
Витрати на збут	5 175	4 880	5 805
Прибуток від операційної діяльності	1 462	1 970	1 840
Інші доходи	0	0	0
Інші витрати	141	132	75
Прибуток до оподаткування:	1 603	3 206	3 160
Податок на прибуток, витрати	314	601	582
Чистий прибуток	1 289	2 605	2 577
Обсяг виробництва продукції в натуральному виразі, тонн	2 107	2 072	2 012
Обсяг виробництва у діючих цінах, тис. грн	27 285	30 770	33 115